

**VILNIAUS R. MAIŠIAGALOS VAIKŲ LOPŠELIO-DARŽELIO
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA**

Maišiagala, 2014

PATVIRTINTA
Maišiagalos vaikų lopšelio-
darželio direktorės
2014 m. rugpjūčio 25 d.
Įsakymu Nr. V-36.1.

BENDROSIOS NUOSTATOS

Įstaigos pavadinimas: Maišiagalos vaikų lopšelis-darželis

Adresas: Kiemelių g. 7A, Maišiagalos mstl., Vilniaus r.

Tel./fax. (8-5) 2494330, **el. p.** maisiagalos.ld@gmail.com

Vilniaus rajono Maišiagalos vaikų lopšelis-darželis – Vilniaus r. savivaldybės biudžetinė, nesiekianti pelno ikimokyklinio vaikų ugdymo institucija, padedanti tėvams vykdyti vaikų ugdymo funkcijas. Ji savo veiklą grindžia Lietuvos Respublikos Konstitucija, Švietimo ir kitais įstatymais, Vyriausybės nutarimais, steigėjo norminiais teisės aktais ir lopšelio – darželio nuostatais.

Mokyklos grupė: neformaliojo švietimo mokykla.

Mokyklos tipas: lopšelis-darželis.

Mokyklos buveinė: Kiemelių g.7A, Maišiagalos mstl., Vilniaus r.

Mokymo kalba: lietuvių, lenkų.

Mokyklos steigėjas: Vilniaus r. savivaldybės taryba, identifikavimo kodas – 188701774, adresas: Rinktinės g. 50, Vilnius, LT - 09318

Pagrindinė veiklos rūšis: ikimokyklinis ugdymas.

Įstaigos veiklą reglamentuoja steigėjo teisiniai dokumentai, lopšelio-darželio nuostatai, darbo tvarkos taisyklės, strateginis lopšelio-darželio planas ir kiti teisiniai dokumentai.

Lopšelyje-darželyje veikia 4 grupės, galinčios priimti 40 mišraus (3-6 m.) amžiaus vaikų (po 20 kiekvienoje grupėje) ir 2 lopšelinės grupės, galinčios priimti 30 vaikų 1,5-3 m. amžiaus (po 15 kiekvienoje grupėje).

Tėvų lūkesčiai, susiję su vaiko ugdymu: jiems labai svarbu, kad būtų sudarytos geros ugdymosi sąlygos, kad būtų ugdomi specialieji vaiko gebėjimai ir teikiama specialistų pagalba ir daug mažiau svarbu vaiko priežiūros ar tėvų karjeros dalykai.

Programa orientuota į vaiko poreikių tenkinimą: poreikį žaisti (1,5-3 m.), judėti (3-4 m.), kurti, pažinti, eksperimentuoti (5-6 m.); kaimo vaikų poreikį bendrauti su bendraamžiais, poreikį kalbėti gimtąja tarme, pažinti Maišiagalos seniūnijos apylinkes ir jos žmones, sužinoti apie savo krašto etnines vertybes, kiekvieno vaiko individualius poreikius.

Pedagogų kvalifikacija. Įstaigos pedagogai – patyrę, rūpestingi žmonės, gebantys skirti dėmesį kiekvienam vaikui, pripažįsta vaiko kultūrą kaip vertybę. Tai kompetentingi mokytojai, gebantys keistis, aktyviai ieškantys naujovių ir jas įgyvendinantys. Įstaiga yra besimokanti organizacija, jos veikla nuolat vertinama, tobulinama. Pedagogai geba pagrįsti savo veiklą, ją sisteminti ir skleisti pozityvią darbo patirtį.

Visi pedagogai nuolat lanko kvalifikacijos kėlimo kursus, skaito pedagoginę ir metodinę literatūrą, domisi švietimo reformomis ir naujovėmis, dalinasi gerąja patirtimi. Auklėtojos ugdymą grindžia tautos kultūros vertybėmis, savo darželio ikimokyklinio ugdymo tradicijomis.

Pedagogai glaudžiai bendradarbiauja su tėvais, nuolat organizuoja vakarones, kartu kuria projektus, bendruomenės šventes. Tėvai aktyviai dalyvauja ugdymo procese.

Ši programa parengta vadovaujantis valstybiniais ikimokyklinį ugdymą reglamentuojančiais dokumentais, norminiais teisės aktais, bei lopšelyje-darželyje sukaupta patirtimi. Programa nuolat atnaujinama, tobulinama atsižvelgiant į vaikų poreikių pasikeitimų analizės rezultatus, tėvų lūkesčius ir pageidavimus, pedagogų pastebėjimus ir rekomendacijas.

Bendradarbiavimas su socialiniais partneriais. Bendradarbiaujama su įstaigos ugdytinių šeimomis, Maišiagalos kun. Juzefo Obremskio vidurine mokykla, Maišiagalos LDK Algirdo vidurine mokykla, Maišiagalos kultūros centru, Vilniaus r. savivaldybės centrinės bibliotekos filialu Maišiagaloje, su darželiais, lopšeliais-darželiais, darželiais-mokyklomis, Trakų r. Palūknio, Šalčininkų r. Eišiškių vaikų darželiais, Maišiagalos kun. J. Obremskio muziejumi ir t.t.

Požiūris į vaiką ir jo ugdymą. Lietuvos Respublikos švietimą bei ikimokyklinio ugdymo institucijų veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose pabrėžiama, kad ikimokyklinis ugdymas turi puoselėti visas vaiko galias (intelektines, emocines, fizines), lemiančias asmenybės brandą ir socializacijos sėkmę, skatinti vaiko savarankiškumą, iniciatyvą, kūrybiškumą, atskleisti ir ugdyti įvairius gebėjimus, puoselėti individualybę, užtikrinti ikimokyklinio ir pradinio ugdymo tęstinumą. Taip pat išplėtotas ikimokyklinis ugdymas sudaro sąlygas šeimai derinti darbą ir vaikų auginimą. Tėvams ikimokyklinio ugdymo įstaiga – didelis privalumas ir palengvinimas rūpinantis vaiku. Ikimokyklinių įstaigų infrastruktūra ir plėtra sudaro sąlygas vaiko tėvams sėkmingai derinti darbą ir vaiko priežiūrą, ir tai sudaro prielaidas darbinių pajamų atsiradimui, o ne socialinių išmokų vyravimui šeimoje. Ikimokyklinio amžiaus laikotarpis nepaprastai svarbus vaiko asmenybės formavimuisi ir socializacijai, todėl ypatingas dėmesys turi būti skiriamas ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikimui, jų plėtrai, prieinamumui ir kokybei.

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 7 straipsnis nustato, kad ikimokyklinio ugdymo paskirtis – padėti vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat ir etninės, socialinius, pažintinius poreikius. Įstaiga laikosi nuostatos garantuoti vaiko teisę aktyviai veikti, reikšti savo nuomonę, siūlyti savo idėjas ir sumanymus, kaip teigiama *Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos* (ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983) 12 straipsnyje: „Valstybės dalyvės garantuoja vaikui, sugebančiam suformuluoti savo pažiūras, laisvai jas reikšti visais jį liečiančiais klausimais, be to, vaiko pažiūroms, atsižvelgiant į jo amžių ir brandumą, skiriama daug dėmesio (...)“; arba *Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijos* (patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m.) 29 straipsnyje: „Valstybės dalyvės susitaria, kad vaiko lavinimo tikslas turi būti: a) kuo visapusiškiau ugdyti vaiko asmenybę, talentą ir protinius bei fizinius sugebėjimus; b) ugdyti pagarbą žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms, taip pat principams, paskelbtiems Jungtinių Tautų Įstatuose“. Taip pat vaikų ugdyme reikšmingas tėvų dalyvavimas, kaip pabrėžiama to paties dokumento 28 straipsnyje: „Tėvams arba kitiems vaiką auklėjantiems asmenims tenka didžiausia atsakomybė už gyvenimo sąlygų, būtinų vaikui vystytis, sudarymą pagal jų sugebėjimus ir finansines galimybes“, o įstaiga garantuoja, kad bus laikomasi konfidencialumo bendraujant su vaiku ir jo artimaisiais, šios nuostatos svarba pabrėžiama *Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos* 16 str. Lietuva, prisijungdama prie Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos, o 1995 m. liepos 3 d. ją ratifikuodama, pripažino, jog vaiko, jo teisių ir teisėtų interesų apsauga yra vienas iš svarbiausių uždavinių, keliamų mūsų valstybei ir visuomenei. Lietuva, ratifikuodama Jungtinių Tautų vaiko

teisių konvenciją, įsipareigojo užtikrinti visų vaikų gerovę, garantuoti visiems vaikams šiame teisės akte įtvirtintas teises, nepriklausomai nuo kokių nors aplinkybių, padėti tėvams tinkamai pasirūpinti vaiku, užtikrinti vaikui teisę gauti visapusišką profesionalią pagalbą. Vaikui, kaip besivystančiam žmogui, svarbiausia nuo pat gimimo turėti geras vystymosi sąlygas, todėl vaiko interesus visų pirma nulemia teigiamas vaiko, kaip sveikos, dorovingos, tvirtos bei intelektualios asmenybės, vystymasis, atsižvelgiant į jo dvasinius, psichologinius, kultūrinius, moralinius, tautinius, materialinius ir kitokius poreikius. Vaiko poreikis turėti geras socialines, edukacines, ugdymosi sąlygas yra vienas pagrindinių ir su vaiko amžiumi nesikeičiančių vaiko interesų.

Valstybinėje 2003–2012 metų švietimo strategijoje, atsižvelgiant į žinių ir žinojimo visuomenės iššūkius, numatoma išplėtoti ikimokyklinio ugdymo paslaugas, laiduojančias lygias mokymosi starto galimybes. Numatoma sukurti šeimų pedagoginio informavimo ir konsultavimo sistemą, ikimokyklinį ugdymą visų pirma atverti socialinę atskirtį patiriantiems ir socialinės rizikos šeimų vaikams.

Šiandienos ikimokyklinių institucijų veikla išsiplėtė tiek turinio, tiek funkcinė prasme: ikimokyklinis ugdymas neatsiejamas nuo globalizacijos procesų visuomenėje, o tai reikalauja lanksčių ikimokyklinio ugdymo paslaugų plėtros – grupių modelių, programų įvairovės, atitinkančios tiek visuomenės, tiek tėvų, auginančių ikimokyklinio amžiaus vaikus, lūkesčius:

- teikti kokybišką ugdymą, parengti vaikus mokyklai;
- sudaryti galimybę tėvams tęsti profesinę veiklą, siekti karjeros;
- teikti šeimoms pedagoginę, psichologinę pagalbą ir socialinę paramą.

IKIMOKYKLINIO UGDYMO (SI) PRINCIPAI

☒ **Humaniškumo-demokratiškumo principas** – gerbti vaiką kaip asmenybę, garantuoti jam teisę gyventi ir elgtis pagal prigimtį bei asmeninę patirtį. Suteikti laisvę ir teisę rinktis, išreiškiant savo norus, poreikius, pageidavimus, sumanymus, kūrybiškumą;

☒ **Sveikatingumo-individualumo principas** – laiduoti saugią aplinką, ugdyti nuostata savarankiškai laikytis asmens higienos, pratinti saugoti savo ir kitų fizinę bei psichinę sveikatą, švarinti aplinką, saugiai jaustis ir elgtis artimiausioje aplinkoje. Kiekvieną vaiką vertinti kaip individualybę, unikalų ir nepakartojamą. Organizuoti ugdomąjį procesą, atsižvelgiant į vaiko sveikatą, galimybes, turimą patirtį, pomėgius, brandos ypatybes;

☒ **Integralumo-atsinaujinimo principas** – sudaryti sąlygas skirtingų kompetencijų integracijai į įvairias ugdymo(si) sritis. Išvelgti kiekvieno vaiko maksimalių galimybių ir gebėjimų ribas ir garantuoti tolesnę sėkmingą jų plėtotę;

☒ **Socialinio-kultūrinio kryptingumo-įvairovės principas** – ugdymosi turinį orientuoti į vaiko gyvenimui ir ugdymui(si) reikalingų socialinių, kultūrinių gebėjimų plėtrą. Ugdyme taikyti formų įvairovę, sudaryti sąlygas plėtoti gebėjimus ir kompetencijas.

☒ **Tęstinumo principas** – laiduoti kokybiškai tinkamą perėjimą nuo ugdymo(si) šeimoje prie ugdymosi ikimokyklinėje įstaigoje, o vėliau – prie ugdymo(si) priešmokyklinėje grupėje. Sudaryti nenutrūkstamo ugdymo proceso prielaidas vaikui pereinant iš vieno amžiaus raidos tarpsnio į kitą;

UGDYMO TIKSLAS

Kuriant saugią ir sveiką ugdomąją aplinką, puoselėjant mokymosi kultūros ir darnaus vystymosi idėjas, bendradarbiaujant su šeima, padėti vaikui tenkinti prigimtinius, pažintinius, socialinius, saviraiškos, kultūros, etninius poreikius, saugoti ir stiprinti fizinę bei psichinę sveikatą, siekti visapusiško vaiko ugdymo(si).

UŽDAVINIAI

- ✓ Padėti vaikui pažinti jį supantį pasaulį, skatinti vaiko savarankiškumą, kūrybiškumą, ugdyti įvairius gebėjimus.
- ✓ Garantuoti vaikui saugią, sveiką ir turiningą ugdymo(si) aplinką, sudaryti sąlygas specialiųjų ugdymo(si) poreikių tenkinimui.
- ✓ Sudaryti sąlygas vaiko vystymuisi per pagrindinę jo amžiui būdingą veiklą – žaidimą.
- ✓ Skatinti veikti, bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais ir suaugusiais nuolat patiriant pažinimo džiaugsmą, pajuntant šiuolaikinio pasaulio sudėtingumą.
- ✓ Puoselėti etnokultūrinės tradicijas susipažįstant su natūralia aplinka ir ją tyrinėjant.
- ✓ Sergėti ir stiprinti vaiko psichinę ir fizinę sveikatą, garantuoti jo saugumą, padėti adaptuotis ugdymosi aplinkoje, tenkinti aktyvumo ir judėjimo poreikį.
- ✓ Ugdyti vaiko kūrybiškumą, žadinti jautrumą aplinkos estetikai ir meno reiškiniams, pagarbą menui, skatinti atskleisti save meno priemonėmis ir kitais būdais.
- ✓ Kurti aplinką įvairių poreikių ir gebėjimų vaikams ir, veikiant kartu su šeima, individualizuoti ugdymą.

UGDYMO(SI) METODAI IR PRIEMONĖS

Žaidimas – pagrindinis ugdymo(si) metodas, padedantis išdėstyti nagrinėjamą temą, ją plėtoti.

Žodinis metodas – suteikia galimybę perduoti informaciją, panaudoti grožinę literatūrą.

Vaizdinis metodas – stebėjimų metu, išvykų metu formuojami vaizdiniai apie supančio pasaulio objektus ir reiškinius.

Praktinis metodas – įvairių priemonių panaudojimas vaikų veiklai, darbas, kompiuterinių technologijų panaudojimas, vaikams padeda pažinti ir suprasti juos supančią aplinką.

Kūrybinis metodas - sudaro sąlygas vaikams kelti ir įgyvendinti savo idėjas, ieškoti problemų sprendimo būdų, ugdytis pastabumą.

Projektinis metodas – padeda formuoti įvairesnį ugdymo procesą ir spręsti iškilusias problemas.

Programos įgyvendinimui reikalingos priemonės: ugdymo procesui reikalinga literatūra (programinė, informacinė, mokslo populiarioji, vaikų, klasikinė, metodinė, grožinė literatūra, kultūros, švietėjiški ir mokslo populiarinimo periodiniai leidiniai); specialiosios ugdymo priemonės, parengtos ir pritaikytos vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių (vaizdinės, techninės, demonstracinės, skaitmeninės mokymo priemonės, žaislai, daiktai, medžiagos, literatūra ir pratybų sąsiuviniai); daiktai, medžiagos ir įranga (darbo, kūrybos, vaizdinės priemonės, gaubliai, kompiuteriai, kompiuterių įranga, žaislai, stalo žaidimai, molbertai, ir kita); kanceliarinės, foto prekės, sporto inventoriūs, muzikos instrumentai, muzikiniai įrašai; vaikiški baldai; baldai, reikalingi mokymo priemonėms laikyti.

UGDYMO(SI) TURINYS

Rengdami ugdymo(si) turinį siekėme, kad ugdymas būtų visapusiškas ir integralus, būtų atsižvelgiama į vaiko amžiaus tarpsnio ypatumus ir ugdytinas kompetencijas. Ugdomoji veikla pagrįsta žaidimu, nes žaidimas – pagrindinis ugdymo(si) metodas. Ankstyvojo amžiaus ugdymo(si) turinys sudarytas remiantis gyvenimo įgūdžiais. Ikimokyklinio amžiaus ugdymo(si) programa sudaryta pagal vaikų amžių ir ugdytinas kompetencijas. Planuojant ugdymo(si) turinį atsižvelgiama į sezoniškumą, kalendorines šventes, regiono savitumą, artimiausią aplinką ir vaikų inicijuotas idėjas.

ANKSTYVOJO AMŽIAUS VAIKŲ (1.5–3 METŲ) UGDYMO PROGRAMA

Socialinė kompetencija – bendrauti ir bendradarbiauti, suvokiant save ir kitus, savo vietą bendruomenėje.

Uždaviniai:

- geriau pažinti save ir kitus žmones;
- suprasti socialinius bei kultūros reiškinius;
- tobulinti bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius;
- gebėti spręsti kasdienes problemas bei įveikti sunkumus.

Gebėjimai	Vaiko veiksmas
Žaidžia su suaugusiais ir vaikais.	<ul style="list-style-type: none"> - žaidžia su kitu vaiku, bet savo žaidimą; - dalyvauja žaidime: stumia mašiną, ridena kamuolį; - žaidžia manipuliacinio žaidimus su kitu žmogumi (traukia virvelę, suka rankeną); - žaidžia su 2-3 m. bendraamžiais.
Domisi aplinka ir pastebi ne tik savo, bet ir kitų poreikius. Išmoksta laukti savo eilės.	<ul style="list-style-type: none"> - aktyviai tyrinėja savo aplinką; - apsikabina ir nešioja lėlę ar kitą minkštą žaislą; - atitraukia ranką nuo draudžiamo daikto; - supranta, kad ką nors veikiant būtina laikytis ir laukti eilės; - pasidalina paprašytu daiktu ar daiktais su kitais.
Siekia bendravimo su suaugusiais ir vaikais.	<ul style="list-style-type: none"> - pasisveikina su bendraamžiais ir suaugusiais, kai jam primenama; - kartoja veiksmus, kurie sukelia juoką, atkreipia dėmesį. - paduoda suaugusiam knygutę paskaityti ir pavartyti kartu.
Geba suprasti savo šeimą, reiškia prierašumą tėvams, įtvirtina savąjį „aš“.	<ul style="list-style-type: none"> - pažįsta savo artimuosius, juos pavadina, jaučiasi mylimas; - pasako savo vardą, rodo į save pirštu; - kalboje vartoja įvardžius, „aš“, „tu“, „mano“, „man“; - rodo prierašumą artimiesiems.
Suvokia save; supranta, kad žmonės skiriasi savo išore.	<ul style="list-style-type: none"> - tyrinėja savo išvaizdą veidrodyje; - apibūdina, kuo žmonės skiriasi ir kuo panašūs; - atpažįsta, parodo ar pavadina savo kūno dalis; - jaučia skirtumą tarp mergaičių ir berniukų; - rodo simpatiją.
Suvokia supančią aplinką.	<ul style="list-style-type: none"> - skiria savo ir bendrus daiktus, žaislus, juos tvarko; - tyrinėja juos supančią aplinką, eksperimentuoja.
Suvokia gamtą.	<ul style="list-style-type: none"> - stebi augalus, medžius, krūmus, vandenį; - tvarko grupės aikštelę; - piešia, spalvina medžio, krūmo, gėlės trafaretus, paukštelio trafaretus, lipdo.
Įgyja savitarnos ir savitvarkos įgūdžių.	<ul style="list-style-type: none"> - tvarkosi savo išorę, naudoja nosinę, servetėlę; - pats stengiasi nusirengti, tvarko savo drabužius, aunasi batukus; - taisyklingai laiko šaukštą, savarankiškai valgo, žino savo vietą prie stalo, geria iš puoduko.

Sveikatos saugojimo kompetencija – judėjimas kaip prigimtinis poreikis ir natūrali saviraiška.

Uždaviniai:

- **skatinti normalų vaiko augimą ir vystymąsi;**
- **ugdyti vikrumą, stiprumą, valią, ištvermę, drąsą;**
- **padėti perimti sveikatą stiprinančias nuostatas: laikytis higienos, sveikai maitintis, daug judėti ir žaisti lauke.**

Gebėjimas	Vaiko veiksmas
Geba šliaužti, ropoti laiptais aukštyn, žemyn.	- mėgdžioja suaugusiojo veiksmus, siekia mėgstamo daikto.
Geba ridenti kamuolį.	- mėgdžioja suaugusiojo parodytą veiksmą, žaidžia.
Geba užlipti ant suaugusiojo kėdės, apsisukti ir atsisėsti, geba atsisėsti ant mažos kėdutės.	- deda rankas ant kėdės, užlipa, atsisėda, dalyvauja žaidimuose, mėgdžioja suaugusiojo veiksmą.
Geba savarankiškai vaikščioti, pasiimti daiktų, atsitūpti ir vėl atsistoti.	- eina link žaislo, dalyvauja žaidimuose, kartoja veiksmus, pasirenka mėgstamų žaislų.
Geba stumti ir traukti žaislus vaikščiodamas	- kartoja suaugusiojo veiksmus, traukia žaislą už virvelės ar rankenėlės, dalyvauja žaidimuose.
Geba suptis kėdėje ar ant arkliuko.	- sėdasi ant arkliuko ir supasi.
Žino savo vardą, metus.	- vadina save vardu, pasako savo vardą kitam, parodo pirštukais savo metus arba pasako žodžiu.
Gebėti laikytis higienos taisyklių, mitybos ir kultūros įpročių.	- plaunasi rankas, netaško vandens; - šluosto rankas ir veidą rankšluosčiu; - ranšluostį pakabina prie savo ženkliuko; - pasiprašo į tualetą; - nusišluosto nosį servetėle ir ją išmeta į šiukšlių dėžę; - šaukštą laiko dešinėje rankoje, valgo iš savo lėkštės; - gerai sukramto maistą; - keliasi nuo stalo tik baigęs valgyt; - tyliai pastumia kėdutę prie stalo; - naudojami servetėle.
Žino, kaip būti atsargiam, kaip išvengti pavojų.	- sveikinasi su pažįstamais žmonėmis; - pagalbos kreipiasi į suaugusį žmogų.
Juda pagal ritmą, išreikia save judesiu	- šoka pagal muziką; - kartu su draugais žygiuoja, ploja; - susikibę rankomis šoka rodydami, kaip juda kojos; - linguoja visu kūnu; - linksi galva, mėgdžioja paukščių, gyvūnų judesius.
Eina, bėga, geba išlaikyti pusiausvyrą.	- eina pasistiebęs - eina aukštai keldamas kelius; - eina pristatomu žingsniu; - ėjimą kaitalioja su bėgimu; - sustoja pagal signalą, keičia kryptį; - įveikia įvairias kliūtis; - žaidžia įvairius žaidimus.
Ridena, meta, gauda	- ridena viena arba dviem rankom iš įvairių padėčių (tupėdamas,

kamuolį, meta draugui.	sėdėdamas); - meta kamuolį vienas kitam, lauke mėto konkorėžius; - gauda mestą kamuolį.
Derina rankų ir kojų judesius.	- lipa laiptais aukštyn, žemyn pristatomu žingsniu; - užlipa ant suolo, dėžės; - laipioja gimnastikos siennele; - šliaužia grindimis; - ropoja keturpėsčias; - pralenda pro lanką, pasuoletį, virvę, kėdutę; - nušoka nuo laiptelio, peršoka brūkšnį; - šoka ant abiejų kojų; - šoka ant vienos kojos.
Žaidžia, juda kartu su kitais vaikais, suvokia bendravimą kartu.	- eina susikibę rankomis, derina savo judesius su draugais; - žaidžia drauge su kitais vaikais.

Pažinimo kompetencija – pažinimo poreikio tenkinimas, intelekto, emocijų, valios ir kūrybinių galių lavinimas.

Uždaviniai:

- padėti vaikui pažinti pasaulį, jį stebint, tyrinėjant;
- palaikyti ir skatinti natūralų domėjimąsi savimi ir aplinkiniu pasauliu.

Gebėjimai	Vaiko veiksmas
Tyrinėja save.	- vaikas tyrinėja save veidrodyje; - apžiūrinėdamas nuotraukas vaikas rodo save, savo šeimos narius.
Suranda aplinkoje esantį daiktą, atitinkantį daiktą paveikslėlyje.	- vaikas rodo surastus paveikslėlius žurnale, knygelėse; - rodo surastų daiktų porą.
Parodo įvardytą paveikslėlį.	- vaikas parodo įvardytą daiktą iš kelių kitų, nupieštų paveikslėlyje; - parodo įvardytą paveikslėlį knygutėje.
Užmauna 4 žiedus ant stovelio, pastato bokštą iš 3 kaladėlių.	- mauna žiedus ant stovelio; - stato bokštą, dėdamas vieną kaladėlę ant kitos.
Braižo kreidele, pieštuku.	- vaikas bando nubrėžti brūkšnį, mėgdžioja judesius.
Žino savo ir kitų vardus, savo daiktus, žaislus.	- parodo į save ir pasako savo vardą, draugų vardus, atsiliepia pašauktas vardu; - tyrinėja savo drabužius ir pavadina, pats atsirenka savo daiktus.
Pastebi skirtumus tarp mergaitės ir berniuko.	- žiūri paveikslėlius, rodo berniuką, mergaitę, pastebi skirtumus aprangoje, šukuosenoje, rengia lėles atitinkamais rūbais.
Pažįsta savo šeimą, draugus, supranta kitus, žino, kaip elgtis.	- žiūri nuotraukas iš šeimos gyvenimo, komentuoja, kas tai, ką veikė tuo metu, kokia nuotaika; - parodo ir įvardija savo šeimos narius; - žaidžia vaidybinius žaidimus.
Supranta kitus, žino, kaip elgtis, sveikintis su pažįstamais žmonėmis.	- žaisdamas vadina draugus vardais, žaidžia šalia kito draugo, kartu tyrinėja daiktus; - žiūri knygeles, kur pavaizduoti besišypsantys, verkiantys žmonės, aptaria jų nuotaikas, žaisdamas užmezga draugystę, reiškia pasitenkinimą, šypsosi, glosto, guodžia.
Pažįsta kai kuriuos	- apžiūri darželio teritorijoje augančius medžius, apkabina kamieną;

medžius, gėles, pastebi skirtumus.	- renka lapus ir žaidžia su jais, įvardija spalvas; - apžiūri darželio gėlyną, bando įvardyti gėlių spalvas; - žaidžia žaidimą: vaizduoja medžius, gėles; - žino, kad gėles reikia prižiūrėti, laistyti; - žino, kad be reikalo gėlių nereikia skinti; - žaidžia su medžių lapais.
Pažįsta paukščius, gyvūnus.	- varto knygas ir parodo žinomus paukščius, gyvūnus; - stebi darželio teritorijoje atskrendančius paukščius; - mėgdžioja jų čiulbėjimą, imituoja judesius; - varto knygeles, įvardija naminius paukščius, jų jauniklius.
Pažįsta daržoves ir vaisius.	- žiūrinėja paveikslus, kuriuose pavaizduotos daržovės, vaisiai; - suranda ir padeda tokį pat paveikslą; - pastebi spalvą, dydį, formą; - skanauja, skiria pagal skonį natūralius vaisius ir daržoves.
Domisi gamta ir joje vykstančiais reiškiniais	- žaidžia su vėjo malūnėliais; - žiūri metų laikų paveikslėlius; - gauda lietaus lašukus, snaiges; - tiesia ranką į saulę, pasako, kad šilta; - lipdo senį besmegenį, važinėja rogutėmis; - tyrinėja smėlio savybes: sausas, birus, šlapias; - plukdo laivelius, šakeles, meta akmenukus į vandenį, vartoja sąvokas: skęsta, tirpsta.
Grupuoja daiktus pagal dydį, spalvą, formą.	- derina spalvas ir pavadinimą; - atrenka ir skiria pagal vieną požymį skirtingus daiktus; - atsistoja ant tokios pat spalvos skritulio, kurį pavadiną; - atranda didelius- mažus daiktus; - atrenka trumpus - ilgus daiktus.
Įvardina veiksmą.	- įvardija geometrinę figurą; - žiūrėdamas paveikslėlį įvardina matomus veiksmus; - žaidžiant atlieka veiksmus: lygina, bėga, kepa, stebi ir pasako kokius veiksmus atlieka auklėtoja.

Komunikavimo kompetencija – bendravimas su bendraamžiais ir suaugusiais.

Uždaviniai:

- siekti taisyklingo garsų tarimo, žodyno plėtros;
- ugdyti gebėjimą reikšti mintis, jausmus, nuotaikas;
- sudaryti sąlygas klausytis įvairių aplinkos garsų, grožinės literatūros kūrinių;
- ugdyti pomėgį knygai.

Gebėjimai	Vaiko veikseną
Taria atskirus garsiažodžius su daikto ar veiksmo pavadinimu.	- mėgdžioja garsus, balso intonacija; - kartoja garsų junginius; - taria savo žodį daiktui ar veiksmui įvardinti.
Paprašius parodo paveikslėlį, pavadiną pavaizduotus daiktus.	- varto knygeles, parodo paprašytus paveikslėlius; - rodo daiktus ir juos pavadiną; - pasako savo vardą, atliktus veiksmus įvardija žodžiais.
Kalba kelių žodžių sakiniams.	- nurodo daiktą, pasako jo pavadinimą ir įvardija veiksmus; - į klausimą atsako sakiniu.

Supranta raiškia suaugusiojo kalbą įvairiomis intonacijomis.	- supranta ir veikia pagal žodinius nurodymus.
Pavadina artimiausioje aplinkoje esančius daiktus: žaislus, namų apyvokos reikmenis, augalus, naminius paukščius, gyvulius, žmones. Pavadina jų kūno dalis.	- vardija aplinkoje esančius daiktus, žaislus; - žino keletą apibendrinančių žodžių (indai, žaislai); - pažįsta ir pavadina žmonių, gyvūnų, paukščių kūno dalis.
Pavadina daiktus, įvardija su jais atliekamus veiksmus.	- žaidžia, pasako žaislų pavadinimą, įvardija atliekamus veiksmus; - varto knygeles, žiūrinėja paveikslėlius ir atpažįsta vaizduojamų veiksmų pavadinimus.
Supranta daiktų savybių pavadinimus: spalva, dydis, forma.	- žaidžia su daiktais ir susipažįsta su jų savybėmis; - žiūrinėja paveikslus, parodo daiktus, pavadina jų spalvas, dydį, formą.
Supranta ir įvardija daiktų padėtį erdveje.	- atlieka veiksmus su daiktais, suvokia pasakius, pvz. „puodukas ant stalo“; - žaidžia su žaislais, daiktais, suvokia žodžius reiškiančius erdvinius santykius „čia“, „ten“.
Supranta nesudėtingo siužeto, pasakos turinį, atsako į klausimus.	- klausosi skaitomų trumpų pasakų, siužetų iliustruojamų žaislais, seka pasakojimo turinį, veiksmų eigą, pastebi veikėjų veiksmus; - atsako į klausimus.
Kalbėdamas vartoja daiktavardžius, būdvardžius, veiksmažodžius.	- vartydami knygeles pasako žmonių, daiktų, gyvulių, paukščių pavadinimus; - žaisdamas, atlikdamas buitines veiksmus vartoja veiksmažodžius (plauti indus, valyti dulkes ir kt.), pasako, ką daro, ką darys toliau; - žaisdamas vartoja būdvardžius (meškutis <u>liūdnas</u>); - vartydamas knygeles parodo ir įvardija matytus vaizdus žodžiais (<u>didelis, mažas, blogas, geras</u>).
Kalba su aplinkiniais, bendrauja, išklauso, padėkoja	- pasakoja apie žaislus, paveikslėlius, girdėtus grožinės literatūros kūrinius; - deklamuoja neilgus eilėraštkus; - pradeda išklausti šalia esančius draugus; - klausosi pokalbių, pasakojimų; - bendrauja su vaikais, suaugusiais, supranta, kad reikia elgtis mandagiai, kalba vartodamas žodžius: „ačiū“, „prašau“.
Žaidžia šeimos žaidimus.	- žaidžia, imituoja šeimos narius, numato personažus, apsivelka atitinkamais rūbais, kalbasi, bendrauja, imituoja, mėgdžioja judesius.
Domisi knygelėmis.	- žiūrinėja knygeles teiraudamasis apie matomus vaizdus.
Supranta ir įvardija kitų jausmus.	- varto knygeles, kur pavaizduoti liūdni, linksmi vaikai, pasako, ką jie galėtų jausti; - žaisdamas su draugais atkreipia dėmesį į kitų jausmus, paaiškina poelgius, ima rūpintis jais.

Meninė kompetencija – galimybė meninės raiškos priemonėmis laisvai, savitai reikšti savo jausmus ir išgyvenimus.

Uždaviniai:

- skatinti, tyrinėti, eksperimentuoti įvairiomis medžiagomis, priemonėmis, technikomis;

- lavinti muzikinius gebėjimus;
- muziką išreikšti judesiais, mimika.

Gebėjimai	Vaiko veiksmas
Eksperimentuoja popieriaus lape su didelių matmenų medžiagomis, dėlioja įvairius ornamentus.	- piešia tiesias, vingiuotas linijas; - mokosi laikyti teptuką, naudoti dažus; - vartoja įvairią spalvą; - pamirko teptuką ir tapo įvairius piešinius; - geba teptuką nubraukti į indelio kraštą.
Tapo pieštuku, guašu ar akvarele ant popieriaus. Naudoja spalvą įvairioje aplinkoje: tapydamas, aplikuodamas, štampuodamas.	- ritmiškai prisiliečia prie popieriaus lapo; - tapo liedami spalvas ant šlapio popieriaus lapo, mokosi išgauti naujų spalvų.
Štampuoja įvairių formų štampais.	- štampuoja kamšteliais, trintukais, ritėmis nuo siūlų, bulvėmis, morkomis.
Eksperimentuoja su plastilinu, modelinu, smėliu, sniegu.	- atgnybia plastiliną, suka tarp delnų; - lipdo įvairias formas; - daro įspaudus ant lipdinio.
Plėšo, klijuoja įvairaus storio popierių.	- plėšo skirtingo šiurkštumo, storumo popierių ir klijuoja ant popieriaus lapo.
Bando kirpti žirkklėmis.	- mokosi naudotis žirkklėmis, kerpa siauras juosteles.
Pajunta linksmą, gerą nuotaiką klausydamasis pedagogo dainavimo, geba įsiklausyti į skambančio instrumento garsą. Klausosi linksmų ir ramių lietuvių liaudies dainų. Dainuoja kartu su pedagogu. Išgirsta natūralių gamtos garsų pasaulį, bando juos tyrinėti. Skiria muzikinių instrumentų (žaislų) skambėjimo tembrą. Dainuoja balso lavinimo pratimus.	- vaikas reiškia emocijas bandydamas niūniuoti; - mėgdžioja herojų tariamus garsus; - klausosi upelio čiurlenimo, vandens teškėjimo, vėjo užesį ir kt.; - vaikai groja pasirinktais instrumentais. - dainuoja tęsdami pavienius garsus; - imituoja lėlytės migdymą dainuodami pavienius garsus.
Tyrinėja aplinkos daiktų ritmo išgavimo galimybes, mokosi atrasti savo kūno dalių „ritminius instrumentus“. Pritaiko judesius ramaus, judraus pobūdžio muzikai.	- stuksena kaladėlėmis, šaukštais, mediniu plaktuku, stuksena žaislu; - skambant muzikai ploja rankytėmis, trepsi kojytėmis; - skambant įvairaus ritmo muzikai improvizuoja, sukasi ratu, imituoja miegą, tylą, stoja, tupia ir kt., išreikšdami savo emocijas.

IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ (3–6 METŲ) UGDYMO PROGRAMA

Vaiko socialinė kompetencija

- Vertybinės nuostatos – pajusti pasitikėjimą savimi, savo gebėjimais, sėkme;
- Tapti savarankiškesniu, susitelkti veiklai, ugdyti savikontrolės įgūdžius;
- Pajusti pagarbą šalia esantiems žmonėms, nusiteikti kultūringai bendrauti su draugais, kaimynais, pedagogais;
- Gilinti supratimą apie šeimą ir jos svarbumą žmogui;
- Susigyventi su socialine aplinka, gamta, saugoti ir tvarkyti aplinką, pajusti, kad turi gimtinę, Tėvynę.

Gebėjimai	Vaiko veikiena
Geba suvokti savo pojūčius, teigiamas savybes, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, išreiškia savo savijautą, poreikius, riboja savo įgeidžius bei norus.	Išreiškia savo savijautą, poreikius žodžiais, aiškinasi kultūringo elgesio prie stalo bendravimo taisykles. Pratinasi suvokti savo elgesį, gebėjimus, suprasti, kad netinkamas elgesys, žodžiai įžeidžia kitus. Derina savo interesus su kitais. Pratinasi valdyti savo jausmus, poreikius
	Tyrinėja savo pojūčius, kvėpavimo, jutimo organų, klausos, regos, uoslės, mitybos, mąstymo, kalbos galimybes.
	Judesiu, piešiniu išreiškia ką jaučia, guodžia, ragauja.
Geba suvokti vardų prasnę.	Aiškinasi, koku garsu prasideda vardas, sudarinėja korteles su savo vardais, jas naudoja susipažinimui.
	Tyrinėja grupės draugų vardus, nes tokių pačių vardų gali būti pavadinti ir kiti žmonės, atpažįsta užrašyto vardo vaizdą.
	Žaidžia vardukais, piešia savo vardo raideles, žaisdami įvardija žaislus.
	Žino savo vardą, pasiklydus gatvėje, parduotuvėje įvardija savo, mamos, tėvelio vardus.
Geba skirti asmeninius ir kitų žmonių daiktus, jaučia skirtumus tarp savo ir bendrų žaislų.	Įvardija kieno koks daiktas ar žaislas, dalijasi žaislais, saugo ir tausoja ne tik asmeninius, bet ir draugo bendrus žaisliukus.
	Atpažįsta draugų drabužėlius, žaislus, kitus daiktus. Skiria berniukų ir mergaičių drabužėlius, savo ir draugo žaislus.
	Kuria, modeliuoja drabužius, gamina dėžutes asmeniniams daiktams.
Geba suvokti kūno judesio prasnę.	Aptaria bendrus veiksmus, aiškinasi judesio prasnę.
	Tyrinėja, kam reikalingi kūno judesiai – piešti, konstruoti, gaminti valgį.
	Daro plaštakų, pėdų anspaudus molyje, guašu ant popieriaus, juos lygina su draugų, kitų šeimos narių anspaudais.
	Jaučia savo raumenų jėgą ir tvirtumą, traukia virvę, meta ir gauda kamuolį, išlaiko pusiausvyrą nešant įvairius daiktus.

Geba elgtis savarankiškai, jaučia atsakomybę už savo poelgius, atlieka įsipareigojimus.	Pratinasi veikti savarankiškai arba kartu su kitais, siūlo savo sumanymus, viską stengiasi atlikti iki galo. Pratinasi suvokti, jog už savo elgesį turi atsakyti pats, mažas problemas sprendžia patys be suaugusiųjų.
	Kuria naujus žaidimus, fantazuoja, kuria grupinius darbelius, projektus.
Gilina supratimą apie šeimą, jaučia pagarbą ir meilę savo artimiesiems.	Žiūrinėja albumus, nuotraukas. Lygina šeimų sudėtis, tyrinėja atskirų šeimų gyvenimo vietą, būstą.
	Žino, kad šeimoje tenkinami saugumo, bendravimo poreikiai.
Geba pažinti gimtąjį miestą, gamtą.	Kartu su tėveliais dalyvauja miesto tradicinėse šventėse, jas aptaria su auklėtoja, draugais, aiškinasi mūsų miestelio vertybes, jaučia pagarbą mūsų gamtai. Klausosi pasakojimų apie miestelio praeitį.
	Išvykų metu tyrinėja rajono vietas, aplanko biblioteką, drabužių parduotuves. Susipažįsta su čia dirbančiais žmonėmis, jų darbu.
	Pratinasi saugiai elgtis gamtoje, išvykų metu.

Vaiko sveikatos saugojimo kompetencija

- Suteikti vaikui elementarių žinių apie save, sveikatą. Skatinti rūpintis savo ir kitų sveikata, ugdat saugaus elgesio įpročius.
- Ugdyti veiklos ir poilsio ritmo supratimą, aktyvaus poilsio ir judėjimo reikšmę sveikatai. Sudaryti sąlygas įgyti įvairios fizinės veiklos patirtį.
- Tenkinti aktyvumo ir judėjimo poreikį, vystyti vaiko fizinius gebėjimus.
- Suteikti pradinių žinių apie grūdinimo procedūras ir natūralios gamtos poveikį sveikatai, grūdinti vaiko organizmą.
- Formuoti pagrindinius higieninius įgūdžius ir įpročius.
- Suteikti pradinių žinių apie sveiką mitybą, ugdyti vaiko sveikos mitybos įgūdžius ir įpročius.

Gebėjimai	Vaiko veikseną
Geba tyrinėti judesį, jaučia savo kūno galimybes judant skirtinguose lygiuose, orientuojasi erdvėje, keičia judėjimo kryptį derina judesius ir kvėpavimą.	Šliaužia, šokinėja, eina imituodami įvairius gyvūnus, žmones. Atlieka įvairius veiksmus judesiu, plastiškai improvizuoja šokio elementus, nuotaikas. Pagal muziką atlieka įvairius judesius.
	Orientuojasi erdvėje einant vorele, eilėmis, ratu. Rikiuojasi po vieną į vorą, eilę. Pratinasi išretėti kairėn, dešinėn, per ištiestas rankas, einant apsisukti aplink save 2 – 3 kartus. Pratinasi atlikti judesius įvairiu tempu: lėtai, greitai, vidutiniškai, lankstytis į skirtingas puses, stengiasi pajusti kokie kūno judesiais leidžia kūnui keisti vietą erdvėje.
	Reaguoja į draugų, auklėtojos žodžius, signalus, aiškinasi regimų ženklų prasmę, veiksmą atlikimo taisykles, nurodymus, ieško pažinimo informacijos apie erdvę, laiką.
Geba derinti judesių koordinaciją, akies taiklumą (jėgą).	Ugdo rankos miklumą, judesių koordinaciją, vikrumą, stengiasi improvizuoti, kurti pantomimą, judesiu išreikšti nuotaikas. Imituoja muzikinius instrumentus.

	<p>Drauge ar vieni pratinasi atlikti įvairius judesius rankomis: ridenti kamuolį įvairiomis kryptimis, vingiais, mėtyti į taikinį, mėtyti iš vairių padėčių, mušti vietoje, perduoti draugui.</p> <p>Išskiria kairės ir dešinės kūno pusės skirtumus, meta ar stumia įvairaus sunkumo kūnus dešine ir kaire ranka, bando suspausti minkštus kūnus dešine ir kaire ranka, spirti kamuolį dešine ir kaire koja, mėtyti į taikinį.</p>
Geba išlaikyti pusiausvyrą laipiojant, šokinėjant.	<p>Derina judesius pagal muziką, laipiojant, šokinėjant imituoja įvairių gyvūnų judesius.</p> <p>Eina dviese, trise, eile, įvairiai susikibę rankomis (prieš save, viršuje).</p> <p>Atlieka įvairius judesius kojomis: vietoje nesilaikant už atramos. Bando laipti tilteliu, kopėtėlėmis, praleidžiant kelias pakopas pirmyn – aukštyn, pakaitiniu žingsneliu, peršokti per nedideles kliūtis.</p>
Geba laikytis higienos, saugios mitybos įgūdžių.	<p>Piešia, kuria meninius projektus apie saugią mitybą, žmogaus higieną.</p> <p>Rengiasi pagal lauko temperatūrą, pratinasi būti tvarkingai, švariai, pasidžiauti šlapius drabužėlius, batus. Susipažįsta su sveiku, natūraliu maistu, šventiniais valgiais, kartu su grupės auklėtoja verda vaistažolių arbatą, ją geria. Susipažįsta su nuodingais grybais, augalais. Susipažįsta su elgesio taisyklėmis prie stalo, tinkamai naudojasi stalo įrankiais, servetėlėmis.</p> <p>Plauna rankas prieš valgį ir po valgio, po žaidimų, grįžus iš lauko, pasinaudojus tualetu, vasarą grįžus iš lauko plauna kojas, prižiūri panages, valo dantis. Pratinasi saugoti savo sveikatą: nežiūrėti be akinių į saulę, vengti ilgą laiką žaisti kompiuteriu, žiūrėti televizorių. Pratinasi sveikai ir saugiai maitintis: nevalgo surasto, numesto ant žemės, nebaigto valgyti, seno maisto, negeria vandens iš ežero, upelio, nesaugiai įrengto šaltinio, šulinio.</p>
Geba suvokti asmeninį saugumą lemiančius veiksnius, naudojasi kai kuriomis priemonėmis dirbant, konstruojant.	<p>Aiškinasi, kad žmonės skiriasi kūno išvaizda, gabumais.</p> <p>Kitaip mąstantį, atrodantį žmogų, stengiasi užjausti, pagelbėti draugui, pratinasi suvokti, kad bendravimas, geras elgesys padeda gerai jaustis, susidraugauti su kitais žmonėmis. Pratinasi atsargiai išjungti televizorių, radiją. Nekurti miške laužų, nedeginti popierių, sausos žolės. Pastebėjus gaisrą miške ar kitur į pagalbą kviesti suaugusius, žinoti pagalbos telefonus 01, 112. Neliesti elektros laidų, jungtuku, į juos nekišti jokių daiktų.</p> <p>Pratinasi saugiai elgtis gamtoje, gatvėje, darželio ir namų aplinkoje: pereiti gatvę esant šviesoforui ir be šviesoforo, atsargiai karstyti medžiais, maudyti ežere, vienam be suaugusio neiti ant ledo, į mišką, prie ežero, į statybos aikštes, miestelio centrą. Nežaisti, nevažinėti dviratuku gatvėje, prie mašinų.</p>

Vaiko pažinimo kompetencija

- Supažindinti su grupės, darželio ir lauko aplinka, žmonėmis, jų darbais, gamta (gyvūnais ir augalais), metų laikais, orais.
- Supažindinti su daiktų formomis, spalvomis, dydžiais, erdviniais santykiais.
- Sudaryti sąlygas įvairiais būdais tapatinti, lyginti daiktus, jų grupes (dideli, maži, ilgi, trumpi ir kt.).
- Supažindinti su įvairiais pasaulio pažinimo būdais, visais pojūčiais tirti aplinką: išžiūrėti, įsiklausyti, uosti, ragauti, liesti.
- Supažindinti su metų šventėmis (Kalėdos, Velykos, vasaros ir rudens šventės) ir pajusti jų ryšį su metų laikais.

Gebėjimai	Vaiko veiksniai
Geba taikyti įvairius aplinkos pažinimo būdus, tyrinėja supančią aplinką, patys kuria grožį	Vartoja sąvokas šiandien, rytoj, vakar, pratinasi taisyklingai vartoti veiksmažodžių laikus su šiomis sąvokomis. Pratinasi pastebėti laiko tėkmės požymius: diena – šviesu, naktis – tamsu, saulės ir mėnulio ciklas pagal paros laiką, augalų gyvenimas įvairiu paros metu, veiksmažodžių laikų derinimas, atsižvelgiant į laiką – veikiau, veikiu.
	Susipažįsta su puošybos elementais, juos lygina ant skirtingų daiktų: ąsočių, juostų, staltiesių. Stengiasi sukurti šešėlių teatrą naudojant lempą, projektorių, mimiką naudojant įvairiems jausmams reikšti, kuria nedidelių siluetų, šešėlių teatrą. Pratinasi orientuotis sloto, popieriaus erdvėje: piešia lapo viršuje, apačioje, dešinėje, kairėje.
	Susipažįsta su senoviniais namų apyvokos daiktais, įrankiais, daiktais darželio patalpose. Stengiasi papildyti darželio patalpas savo senelių ar prosenelių daiktais. Eksperimentuoja su padidinamuoju stiklu, susipažįsta su svertu. Naudoja tautinę simboliką savo darbeliuose, stengiasi suprasti jų prasmę. Pratinasi suvokti funkcines daiktų savybes, visumą ir dalį, buities darbus, paros dalių kaitą.
	Orientuojasi erdvėje judėdami nurodyta kryptimi, žaisdami judriuosius žaidimus ir taisyklėmis, pratinasi išreikšti daiktų padėtį erdvėje ir juos dėlioti lyginant su savimi: prieš mane, dešinėje, už manęs... Susipažįsta su laiko matavimu paromis.
Pagal išorės savybes geba priskirti tam tikrai grupei, suvokia tūrio pastovumą, formos įvairumą, lygina daiktus pagal kelis požymius	Vartoja dydį apibūdinančias sąvokas: ilgesnis, trumpesnis, mažesnis, didesnis, storesnis, plonesnis. Plėsdami supratimą apie daiktų formą, žaisdami su daiktais, susipažįsta su trikampės, stačiakampės formos daiktais, stengiasi figūras atskirti, pavadinti.

	<p>Pažįstamas formas naudoja piešiant, aplikuojant, kuriant tautodailės raštus. Iš įvairios formos popieriaus lapų lankstyti lankstinukus. Iš įvairių gamybos atliekų konstruoti naujas formas: iš dėžučių, butelių, kamštelių. Geometrines figūras bando atspausti smėlyje, sniege, bando ant popieriaus apibrėžti kontūrus, dažais ištepintas rankų plaštakas atspausti popieriuje. Pratinasi atlikti sudėtingesnes operacijas su daiktais ir jų grupėmis: ieško pagrindinių elementų lygindami tautines juostas, lovatiesių raštus, iš kokių geometrinių figūrų pastatyti statiniai (bažnyčios, mokyklos, pilys), jų puošybos elementai, stengiasi nustatyti daikto paskirtį, medžiagą.</p>
	<p>Tobulinant gebėjimus apie daiktų dydį, pratinasi suvokti tūrio pastovumą naudojant įvairios medžiagos kūnus: birius, skystus. Lygindami daiktus pagal ilgį, aukštį, plotį, didumą, svorį stengiasi atskirti mažiau besiskiriančius ar beveik vienodus daiktus iš akies, naudojant sąlyginį matavimą: juostelę, lazdelę, šakelę. Pratinasi vienspalves, panašaus dydžio geometrines figūras grupuoti pagal formą, didėjimo ir mažėjančia tvarka. Suvokia paviršiaus savybes: lygus – gruoblėtas, trikampis – stačiakampis. Grupėje, patalpose, darželio teritorijoje lygina daiktus pasakydami kelis požymius, kurie juos skiria – spalva, didžiu, juos grupuoja, lygina pagal plotį, paskirtį, medžiagą.</p>
<p>Geba skirti pagrindines spalvas ir atspalvius</p>	<p>Pavadina kai kuriuos atspalvius: pilkšvas, žalsvas, pilkai gelsas, melšvas.</p>
	<p>Suvokia pagrindines spalvas, jas skiria, pratinasi skirti įvairaus intensyvumo atspalvius, sudėti akmenukų, kaladėlių, kamuoliukų eilę nuo šviesesnio iki tamsesnio atspalvio. Skirti vienus atspalvius nuo kitų.</p>
	<p>Kuria projektus, grupinius darbelius.</p>
<p>Geba naudoti kiekinius ir kelintinius skaitvardžius</p>	<p>Vartydami nuotraukų albumus stengiasi palyginti šeimas pagal sudėtį, pratinasi suvokti, kad kiekis nepriklauso nuo dydžio ar kitų savybių, skaičiuoja įvairius daiktus, daiktų grupes, lygina kelintinių skaitvardžius nuo 1 iki 5, lyginti kelintinių ir kiekinių skaitvardžių skaičiavimą,</p>
	<p>Skaičiuoja daiktus, grupės narius, iš lygybės pratinasi parodyti nelygybę atimant arba pridėdant daiktus, skaičiuoja daiktus iki 5, suskaičiuoti ir atskaičiuoti nurodyta kiekį daiktų pagal pateiktą pavyzdį, susipažįsta su skaitmenimis nuo 1 iki 5, susipažįsta su magiškais skaičiais – 3, 9.</p>
<p>Domisi tolimesnėje aplinkoje augančiais augalais, juos tyrinėja, jaučia atsakomybę už gamtos saugojimą</p>	<p>Sužino, kad augalams reikia dirvožemio, šilumos ir vandens, kad vanduo – gyvybės šaltinis. Nagrinėja augalo dalis: šaknis, stiebą, lapus ir t.t. Aiškinasi, kurie augalai neturi stiebo, žiedo. Nagrinėja augalų prisitaikymą pagal metų laikus; pavasarį – atsiranda gyvybė, prieš žiemą – nunyksta, gyvybę palikdami sėklose. Medžiai, krūmai</p>

	<p>numeta lapus. Susipažįsta su amžinai žaliuojančiais medžiais. Klausosi lietuvių liaudies pasakų, padavimų, priežodžių, mįslių apie augalus. Susipažįsta su augalų nauda žmogui. Patys prižiūri, palaisto, purena pagaliukais žemę.</p> <p>Patys bando kurti liaudiškus ornamentus, panaudodami rūtų lapelius, eglutes motyvus. Matytus augalus išreiškia piešiniu, judesiu, muzika.</p> <p>Stebi miške augančius medžius, krūmus, grybus, žolynus lauko gėles augančias pievose. Augina grupėje svogūnėlius, tulpes, stebi jų vystymąsi. Supranta, kad gyvybė randasi sėkloje. Pajunta žmogaus ryšį su augalija: grupėje stebi augalą, žiedų, lapelių formas bei derinius, juos lygina su raštais juostose, lovatiesėse. Vaikai pajunta atsakomybę už augalus, nelaužo krūmų, medžių, be reikalo neskina gėlių.</p> <p>Sužino kai kurias liaudiškas gydymo tradicijas. Patys renka, džiovina liepžiedžius, čiobrelis, ramunėles, jonažoles, kmynus, verda, skanauja arbatėles. Supranta, kuo naudingi žmogui augalai; gėlės, krūmai puošia mūsų sodas, šalikeles, kambarinės gėlės puošia kambarius, grupę. Suvokia, kad galima valgyti įvairias augalų dalis: šaknis, lapus, vaisius. Sužino, kad augalų yra ir žalingų.</p>
Geba suprasti apie negyvosios gamtos reiškinius	<p>Susipažįsta su gyvūnais, supančiais žmogų. Sužino, kaip gyvūnai prisitaiko prie metų laikų: rudenį išskrenda į šiltuosius kraštus, o pavasarį sugrįžta, kai kurie pasilieka žiemoti. Aiškinasi gyvūnų panašumus ir skirtumus. Sužino apie „šventais“ laikomus gyvūnus. Supranta, kuo naudingi žmogui gyvūnai.</p> <p>Naudodami įvairias dailės priemones, piešia, aplikuoja, lipdo įvairius gyvūnus, pamėgdžioja jų kalbą, judesius.</p> <p>Stebėdami suvokia, kaip gyvūnai prisitako prie savo aplinkos; susiranda maisto, įsirengia namelius – suka lizdus, rausia olas, urvus. Glogoja likusius žiemoti paukščius – darželio kieme pakabina lesyklėles, inkilėlius, paberia trupinėlių. Pačiupinėja, paliečia ir išsiaiškina, kad daugumos kojines, pirštines šalikai numegzti iš avių vilnos siūlų, batukai odiniai. Palygina senovinį ir šiuolaikinį apavą. Stengiasi pajauti atsakomybę už gyvūnus; neardo lizdelių, skruzdelynų, esančių darželio teritorijoje, miške.</p> <p>Sužino apie gyvūnus liaudies medicinoje: ožkos pienas, medus. Kokias gydomąsias savybes turi medus, pienas. Išsiaiškina, kad yra žalingų žmogui gyvūnų: vilkai – gali užpulti žmogų, jie pjauna gyvūlius.</p>
Geba suprasti apie negyvosios gamtos reiškinius	<p>Sužino apie vandens svarbą augalų, gyvūnų gyvybei. Daigina sėklas, jas sodina, stebi laistomus ir nelaistomus augalus, aptaria, kurie nudžiūsta, kurie auga. Tyrinėja dirvožemį, kokiame dirvožemyje geriau auga augalai: oras,</p>

	<p>vanduo, maistas, šviesa. Pratinas suvokti augalų ir gyvūnų, žmogaus keitimasi įvairių metų laiku – gamta užmiega žiemos miegu, nubunda pavasarį.</p> <p>Aplinkos reiškinius, daiktus įprasmina vaizdu, garsu, juoku.</p> <p>Stebi ir tyrinėja negyvą gamtą, jos reiškinius. Esperimentuoja su vandeniu, jį išgarina, užšaldo, stebi vandens buklės pasikeitimus, aiškinasi pasikeitimo priežastis. Lauke lygina sniegą su ledu.</p>
<p>Gerbia senovės amatininkų darbus, suvokia, kad aplinkoje esantys daiktai – žmogaus rankų darbo, pastebi tradicinius puošybos elementus, domisi įvairia veikla, technologijomis, pastebi akivaizdžius pasikeitimus aplinkoje</p>	<p>Vartydami žurnalus, laikraščius ieško ateities modernių daiktų. Aptaria grupės, darželio interjerą, aiškinasi, kokie puošybos elementai atsispindi medžio drožiniuose, kuriais papuoštas darželis. Savo kalboje aiškiai naudoja daiktų grupes apibendrinančius žodžius. Aiškinasi apie nežinomus aplinkos daiktus.</p>
	<p>Lygina senovinius ir dabartinius daiktus pagal spalvą, medžiagą, puošybos elementus, ieško tokių pačių puošybos elementų šiandien vartojamuose daiktuose. Žaisdami su įvairiais konstruktoriais, kaladėlėmis, stengiasi sukonstruoti lėktuvus, mašinas. Susipažįsta su šiuolaikinėmis informacinėmis technologijomis.</p>
	<p>Pratinasi atpažinti tipiškus puošybos elementus tautodailėje: žalčio, saulutės, trikampio, rutos lapeliai. Modeliuoja drabužius iš popieriaus taikydami šiuolaikinį stilių su senoviniais puošybos elementais.</p>
	<p>Aiškinasi augalo, gyvūno kilmę, kaip ir kur koks daiktas pagamintas. Daiktus, reiškinius stengiasi priskirti pagal paskirtį jų grupei. Sudaro vieną, dvi grupes pagal daiktų priklausomybę vienai ar kitai kategorijai, geba atskirti daiktą, nepriklausantį tai kategorijai, aiškinasi, kodėl jis nepriklauso.</p>
	<p>Piešia, tapo tautinius simbolius, aplinkoje matomus daiktus, tautinę gėlę – rūtą naudoja kurdami ornamentus, dainuoja darželio himną.</p>
	<p>Pratinasi suvokti tradicijų, apeigų, tautinių simbolių reikšmę mūsų tautai. Aiškinasi kai kurių reiškinių pasikartojimą – ciklą. Žmogaus gyvenimo stadijų kaitą. Augalų, gyvūnų ryšius su gamta, daiktų priklausomybę tam tikrai kategorijai: kokie ir kam skirti žaislai, šventiniai valgiai, baldai, drabužiai ir kt. Ieško informacijos knygoose, tariasi, klausinėja apie tautinius simbolius, medžius, gėles.</p>
	<p>Geba suvokti ploto, svorio masės pastovumą</p>

Komunikavimo kompetencija

- Išsiugdyti kalbos jausmą;
- Gėrėtis ir gerbti taisyklingą, vaizdingą, turtingą kalbą, stengtis pačiam kalbėti, ugdytis nepakantumą grubiai kalbėsenai ir klaidoms;
- Didžiuotis tarmišku kalbėjimu;
- Nusiteikti bendrauti gyvai ir vaizdžiai papildant kalbą grafika, plastika, mimika, muzika, daina;
- Nusiteikti laikytis kalbinio bendravimo etikos;
- Nuostata būti aktyviam, kurti.

Gebėjimai	Vaiko veiksniai
Geba bendrauti su mažiau pažįstamais žmonėmis, ieško ir keičiasi pažintine informacija	Mimikos komunikacinę prasmę (šypsenos, akių, veido išraiška) naudoja saviraiškai. Suvokia meno kūrinį prasmę, juos aptaia. Atvaizduoja pantomima bet kokius daiktus ar nuotaikas, dailės priemonėmis atvaizduoja judesių prasmę, matytus vaizdus, auklėtojos perskaitytam tekstui nupiešia iliustracijas. Dėlioja paveikslėlius, papasakoja apie sudėliotą vaizdą.
	Plečia komunikacinę patirtį: kalba telefonu su draugais, tėvais. Demonstruoja savo žinias, pasirengimą žaisti, veikti kartu. Keičiasi. Dalijasi pažintine informacija apie miestelio įvykius, žmonių grupes, jų darbus, elgesį, medžiagas, gamtos reiškinius. Aiškina, ką žino pats, klausinėja pas draugus, auklėtoją, į grupę atėjusius svečius įdomios informacijos.
	Bendrauja su į grupę atėjusiais: direktore, dietiste, logopede, muzikos pedagogu, kitų grupių auklėtojomis, kitų vaikučių tėveliais. Aktyviai bendrauja su grupės draugais, į grupę atėjusiais naujais vaikais. Pratinasi elgtis su kitais pagarbiai, paslaugiai. Savo nuomonę derina su suaugusiojo, įsiklauso į bendraamžių nuomonę. Pratinasi pastebėti draugo sugebėjimus, juos teigiamai įvertinti. Naudoja valios reiškinio formas: ramimą, susitarimą, stengiasi sutarti dėl veiksmų, paklusti draugo, suaugusiojo valiai. Prašo pagalbos pas draugus, auklėtoją. Aiškinasi gero elgesio taisykles. Vertinti save kaip asmenybę, tikisi iš kito pagalbos, įvertinimo.
	Suvokia judesių, veiksmų simbolinę prasmę: ką reiškia džiausmingas šokinėjimas, grimasos, kūno pozos, fizinės veiklos metu, pasivaikščiojant.
Geba susikaupti išklaudyti šalia esantį, pritarti kito nuomonei, suprasti sudėtingesnių ar rečiau vartojamų žodžių, sakinių prasmes, kalbos	Klausosi įrašų, radijo, lietuvių liaudies dainų, greitakalbių, pasakų be galo, priežodžių, patarlių. Vaizduoja pantomima, inscenizacija, piešia, bando kurti muziką panaudojant gamtinę medžiagą. Vaidindami kalba garsiai, tyliai, šaukia, šnabždasi. Simbolius, ženklus, bando nupiešti, žymėti grafiškai.

groži, vaizdų, ženklų, simbolių, garsų skirtumus ir panašumus	Kalbant atkreipia dėmesį į kalbos vaizdingumą, ritmą, pakartojimus, rimą. Kalba su intonacija, artoja lietuviškus žodelius, girdi vaizdingą auklėtojos, kitų suaugusių kalbą, ja žavisi.
Geba kalbėti laisvai, natūraliai, gyvai, raiškiai, sieja mintį su veiksmu	Deklamuoja trijų posmų eilėraštkus, fantazuoja, kuria pasakėles, istorijas, jas vaidina, „žaidžia“ kalba. Improvizuoja judesiu, veido mimika, pamėgdžioja.
	Įvardija ir apibūdina darželio ir lauko gėles, apdainuojamas lietuvių liaudies dainose (rūta, linas, našlaitė, rugiagelė, aguona, gijūnas,...). Kalba, ką matė, girdėjo, lietė, ragavo. Vartoja žodžius skoniui apibūdinti. Klausosi pasakų, padavimų, sakmių. Patys stengiasi pasakoti pasakas, atpasakoti trumpus apsakymus, sukurti teksto pabaigą.
	Su draugais, auklėtoja aiškinasi kaip elgtis gatvėje, bibliotekoje, bažnyčioje, parodose, prie ežero, miške. Kalboje naudoja dainuojamąją ir sakytinę tautosaką, skaičiuotes, pasakas be galo, atkartoja mįsles, patarles, priežodžius, pasakoja patirtus įspūdžius namuose, miesto renginiuose – Jurginėse, Joninių šventėje, išvykose, darželio renginiuose. Atpasakoja trumpus apsakymėlius, eiliuotus kūrinius juos inscenizuoti, palydėi judesiais, veido mimika, bando keisti balso intonaciją pasakojant, deklamuojant.
Geba suvokti taisyklingą kalbos dalių, garsų vartojimą	Deklamuodamas, koncertuodamas pratinasi kalbėti aiškiai, taisyklingai tarti garsus.
	Skaitvardžiais, įvardžiais nusako daiktus, jų ypatybes, pratinasi vartoti būdvardžių laipsnius, būseną nusakančius veiksmažodžius, jaustukus, veiksmą nusakančius ištiktukus, tariamąją nuosaką, bando teisingai vartoti ilgąsias ir trumpąsias balse, fonemas o, e, teisingai kirčiuoti. Bendraujant, kalbant pats nevartoja žargonų, netoleruoja kitų draugų netaisyklingos kalbos.
Domisi pavaizduotu simboliu, knygelėmis	Užrašo pasakojimus, juos iliustruoja, išleidžia knygeles. Žiūrinėja paveikslus, draugų darbelius, sugalvoja jiems pavadinimus. Savo darbelius žymi pirmąja vardo raidele, štampuoja, kopijuoja savo varduką, kopijuoja savo tėvų, brolių, draugų pirmąsias raideles.
	Sugalvoja knygelėms pavadinimus, jas varto. Aiškinasi su suaugusiais aikštelės, lentelių schemų reikšmę, dėlioja „Loto“ paveikslėlius su raidėmis, korteles su užrašais, simboliais ties daiktais.
	„Skaito“ vienas kitam knygeles, stengiasi jas tausoti, neplėšyti, patys bando tvarkyti knygeles grupės bibliotekoje.
	Savo kėdutę, lovytę, rankšluostėlį žymi savo varduko pirmąja raidele, simboliu.

<p>Geba bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, vaikais, vaikų auditorijoje, su jais dalinasi pažintine informacija, socialiniais svarstymais, aiškinimais, bendraujant naudoti ne tik menines, bet ir technines komunikavimo priemones</p>	<p>Piešia, rašo laiškus, kvietimus, sveikinimus tėveliams, draugams, Kelėdų seneliui. Kartu su auklėtoja kuria knygeles, tekstus pagal iliustracijas, bukletus, savo grupės metraščių, lankstinukus, juos dovanoja tėveliams, svečiams. Patirtus išpūdžius, mintis, nuotaiką išreiškia piešiniu, spalva, judesiu, mimika. Pratinasi suprasti vaizdo, judesio, muzikos garso, žodžio, mimikos perteikimą komunikacine prasme. Žaidžiant, piešiant išreiškia savo ir kito vaiko emocines savybes, bando jas derinti. Kalbasi apie meno kūrinius, eksponuojamus parodoje. Žiūri televizijos laidas vaikams, animacinius filmukus, juos aptaria, diskutuoja, pratinasi suprasti humoristinę, neatitinkančią tikrovės paveikslėlių prasmę.</p> <p>Lankosi parke, sudaro albumėlius apie parko gyvūnus, paukščius, augalus. Lankosi spektakliuose, kurie vyksta darželyje „Lėlės teatre“. Dalijasi patirtais išpūdžiais, aptaria, kas patiko, kas ne, lygina. Aiškinasi įvairius gamtos reiškinius, priežastinius ryšius, techniką, simbolius gatvėje, parduotuvėse, diskutuoja apie reklamas, skelbimus. Kokie aktualūs įvykiai, lankytinos Lietuvos vietos. Stengiasi įsiminti vietovardžius: Druskininkai, Vilnius, Trakai, Kaunas.</p> <p>Bendrauja su į grupę atėjusiais nepažįstamais žmonėmis: bibliotekos darbuotojomis, seniūnijos, dailininkais, amatininkais bei grupės draugais. Perduoda patirtus išpūdžius, naujienas savo ir kitų grupių vaikams. Bendravimui taiko komunikacines kalbos priemones: daile, judesio, žodžio meną, technines priemones. Stengiasi pastebėti draugų kvietimą, prašymą, prieraišumą, jiems atsakyti tuo pačiu, su daugiais spręsti iškilusias problemas, siekti tarpusavio supratimo. Pastebėti kito vaiko, suaugusiojo teigiamas asmenybės savybes: sąžiningumą, teisingumą, pratinasi gerbti vyresnius, draugus, netoleruoja grubaus elgesio. Per tautosaką, liaudies miziką, tautodailę stengiasi pajusti ryšį su praeitį kartų žmonių dvasios pasauliu. Dalyvauja bendruomenės renginiuose, šventėse.</p> <p>Žaidžiant žaidimus su taisyklėmis, sportuojant, tariasi dėl bendrų taisyklių, veiklos. Pratinasi suvokti apie žmonių elgesį, veiksmus iš jų ketinimų. Kalba išreiškiamas mintis bando sustiprinti judesiu.</p>
<p>Geba demonstruoti dėmesingumą, kantrumą, geba sutelkti dėmesį į pašnekovą. Suvokia įvairių tekstų stiliaus skirtingumą</p>	<p>Klausosi įrašų: pasakų, gamtos pamėgdžiojimų, liaudies dainų, lopšinių, draugų balsų, savo kalbos įrašų. Kuria kartu su draugais eilėraščius, trumpas pasakėles, jas suvaidina, pakeičia pasakos pradžią ar pabaigą. Fantazuoja, kuria naujus žodžius, tekstus panaudodami savo kūrybines galias. Bando patys rimuoti, parinkdami žodžius: baltas – ratas, Tadas – padas, gėlė – lėlė. Vaidina. Žaidžia taikydami įvairių kalbos stilių, toną: kalba švelniai, grubiai, meilikaujančiai,</p>

	roboto, senutės, mažo vaiko balsais,
--	--------------------------------------

Vaiko meninė kompetencija

- Sudaryti sąlygas vaikui plėsti ir kaupti įvairios meninės veiklos bei įvairių meno priemonių naudojimo patirtį;
- Žadinti vaiko teigiamą nuostatą meninei veiklai ir menui, skatinti išgyventi kūrybinį džiaugsmą, sėkmės jausmą;
- Skatinti vaiko saviraišką, kūrybinį aktyvumą, išradingumą meninėje veikloje;
- Ugdyti vaiko pasitikėjimą savimi, užsiimant menine veikla.

Meninė kompetencija	Vaiko veiksenos ir pasaulio pažinimo būdai
Savo įspūdžius, muzikinius garsus, literatūros kūrinius geba išreikšti piešiniu	Meninius įspūdžius, patirtus išgyvenimus reiškia linijomis įvairiai jas jungdami. Piešia žmogaus veidą, akis, lūpas, antakius, šypseną nuotaikai išreikšti.
	Piešia įvairiomis kreidelėmis, flomasteriais, derina įvairių piešimo techniką ant įvairaus popieriaus. Piešia apvalių ir kampuotų, didelių ir mažų formų derinius, sudėtingesnes kontūro formas, siužetinius veiksmus. Pratinasi vaizduojamus objektus išdėstyti žemės ir dangaus erdvėje, vaizdus piešti naudojant horizontalų ir vertikalų lapą.
	Bendrauja vaizdu, kuria meninius projektus.
	Piešdamas lavina pirščiukus, rankos smulkiuosius raumenis.
Spalva, jų deriniais geba išreikšti savo išgyvenimus, meninius įspūdžius, atpažįsta atspalvius	Nutapytose formose stengiasi išvelgti turinį: gėles, gyvūnus. Kalbasi apie save ir draugų darbelius, juos pristato.
	Tapo įvairiais potėpiais (trumpais, plačiais, siaurais, ilgais). Iš įvairių krypčių užtepa atskiras plokštumos dalis. Tapo matytus vaizdus ant įvairios spalvos formato popieriaus. Naudoja mišrią techniką (piešimas, tapymas, tapymas - aplikavimas). Tapydamas susipažįsta su spalvomis ir keletu atspalvių (melsva, rožinė). Bando maišyti dvi spalvas, kad gautų trečią. Tapytus darbelius papildo gamtinėmis medžiagomis, aplikacijomis.
	Bando atskirti „linksma“ ir „liūdna“, šviesias ir tamsias spalvas, jas pavaizduoja (linksma saulutė, liūdna saulutė, debesys). Spalva išreiškia savo nuotaiką. Pagal spalvą stengiasi suprasti draugo savijautą. Daro grupinius darbelius, juos pristato.
	Saugiai elgiasi su tapymo medžiagomis, plečia savo pažintinius sugebėjimus, lavina regėjimo, lytėjimo pojūčius.
Darbeliai sudėtingėja, dirbant naudojasi žirkėmis, kerpa pagal kontūrą, suvokia plokščių formų pasaulį	Savo darbelius pristato, įvardija matomas formas, techniką, atpažįsta vaizdus.
	Vaikai bando kirpti su žirkėmis, kerpa įvairaus plokščio juosteles, bando sudėlioti iš jų įvairius daiktus (bokštelį, traukinuką, mašiną). Plėšo, karmo įvairias formas (kampuotas, apvalias, netaisyklingas). Klijuodami iškirptas figūrėles, parenka atitinkamą formą, derina aplikavimą su tapymu. Papildo aplikaciją medžiagomis (siūlais, džiovintais augalais, audiniu, akmenukais).
	Klijuoja kolektyvinius darbelius, pratinasi patarti draugui, priimti kito pasiūlytą idėją.

	Lavina rankos smulkiuosius raumenis, saugiai elgiasi su žirkklėmis, kad nesužeistų savęs ir draugo.
Geba derinti šampavimą su įvairiomis dailės technikomis	Aptaria daiktų paviršiaus savybes, pagal jas taiko įvairias šampavimo priemones, jas pristato, aiškinasi jų tinkamumą vienam ar kitam darbui.
	Šampuoja eilutėmis, stulpeliais, zigzagais. Šampuoja naudodami kelias spalvas.
	Šampuodami išgauna audinio raštą ir 2 – 3 – jų elementų. Šampuoja abiem rankomis, kojomis, daro pirštų, padų, plaštakų atspaudus dažais ant popieriaus, medžiagos. Šampavimą derina su piešimu, tapymu, aplikavimu.
	Savo kolektyvinius darbelius puošia šampavimo ornamentais, vieni kitiems parodo, kaip papuošti darbelius.
Atranda įvairius erdvės derinius, lipdo naudodami skulptūrinį meną	Toliau plečia supratimą apie lipdymo priemones, medžiagas, jų savybes. Lygina savo darbų puošybos elementus su medžiagų faktūromis. Įvardija, kokias konstrukcines medžiagas naudoja, kokius statinius stato, ką jie reiškia, ir kam jie bus skirti.
	Daro pirštų, padų, plaštakų anspaudus molyje, sniege, laukia ant šlapio smėlio. Formuoja iš molio, plastilino rutulėlį, jį ištempia, susuka, sulenkia, užsmailina, lipdo ant įvairių daiktų. Ant išploto molio ar plastilino gabalėlio, raižo pagaliuku (drugelį, medalį), lipdo iš atskirų dalių (zuikį, besmegenį). Žaisdami su įvairių dydžių dėžutėmis daro įvairius statinius. Konstruoja iš medinių, plastmasinių detalių, naudoja įvairias medžių atliekas, daro iš kartoninių dėžių namelius, mašinas. Naudoja plastmasinius butelius, siūlus, vielutes. Bando konstruoti naudodami gamtinę medžiagą: kankorėžiai, kaštonai. Iš siūlų, spalvoto popieriaus juostelių daro kilimėlius.
	Lipdo grupinius darbelius pagal išgirstas pasakas, kartu įtvirtindami konstrukcinį ir skulptūrinį meną lipdydami iš atskirų dalių ar vieno gabalo paukščių, gyvūnų siluetus. Savo darbelius pristato per šventes, bando pasikeisti su draugų darbais, sveikina tėvelius, mamutes.
	Saugiai naudojami įvairiomis medžiagomis, laikosi asmens higienos įgūdžių, lavina savo pojūčius.
Gerbia grožisi meno kūriniais, ugdo nuojautą apie įvairias Lietuvos, kitų tautų kultūros išraiškas mene	Gėrisi dailės ir kitais meno kūriniais, pastebi ir įvardija linijų, spalvų formų įvairovę gamtoje, vaikų darbuose, dailės kūrinuose, aptaria ir stengiasi pamatyti įvairius raiškos būdus, kalba apie rodomos informacijos priemones – ženklus, daiktų, reiškinių simbolius.
	Aiškinasi spalvų, linijų, formų prasmę tautinėje simbolikoje.
	Susitikimuose su dailininkais susipažįsta su tautodaile, taikomąja daile, architektūra, stengiasi suprasti ir pasigrožėti spalvų ir linijų darna. Bibliotekoje vartydami foto albumus, nuotraukas, stebėdami dailininkų eksponuojamus kūrinius, stengiasi suprasti įvairių tautų meną, ugdomi pagarbą jam.
	Pratinasi saugiai elgtis vykstant į parodas.
Geba interpretuoti ne tik savo, bet ir žaidimo partnerio pasaulėjautą,	Vaidina su pasigamintomis lėlėmis, pagal įsivaizduojamą situaciją. Kalba pamėgdžioja veikėjus, fantazuoja, kuria, įsivaizduoja esamas situacijas. Žaidžia savarankiškai, aiškinasi, kokie veikėjai ir ko jie nori.

veikėjų judesius, charakterius	Gamina tradicines ir netradicines kaukes, su jomis vaidina bandydami išreikšti veikėjui būdingą elgseną (raudonkepuraitė, vilkas). Žaidimuose naudojami turimais bei pasirūpina trūkstamais daiktais (vaistų buteliukais, švirkštais, lygintuvu, televizoriumi), bando pritaikyti aplinkos daiktus dekoracijomis (dėžės, skaras).
	Žaidžia savaip interpretuodami, savo veiksmus bando derinti su draugų veiksmis. Plėtoja žaidimo siužetą, fantazuodami, kur veiksmas vyksta (poliklinikoje, darželyje, vaistinėje), bando mimiką, judesiu atkuri veikėjo elgesį ir kalbą.
	Išryškina būdingą veikėjo elgseną, judesius, tempo ritmą, bendrauja aktyviai, veiksmingai.
Judesiais išreiškia įvairius veikėjus, jų veiksmus, derindami garsą ir judesį seka pasaką, deklamuoja eilėraščius	Sugalvoja veikėjus, įvardina tipiškas veikėjų ypatybes, spėja draugų vaizduojamus veikėjus. Deklamuoja eilėraščius, šokinėdami per virvutę, imituodami įvairius judesius. Klausosi tautosakos kūrinėlių, gyvo, raiškaus sekimo, bando savo mintimis perteikti vaizdinius. Stengiasi atkartoti, improvizuoti teksto ritmą, rimą bei išreiškiamą nuotaiką. Pratinasi perteikti tekstą pagal jo žanrą.
	Įsitraukia į žaidybines – siužetines situacijas ir judesiais išreiškia įvairius veikėjus (aš - robotas, aš – balerina, aš – pagrandukas). Bando savarankiškai sugalvoti siužetą ir veikėjams sukuria judesius. Pratinasi įsijausti ir perteikti teksto ritmą, nuotaiką (linksmas, liūdnas, lėtas, greitas).
	Kuria bendrus pantomimos vaizdelius, pagal pateiktą situaciją. Stebi profesionalius aktorių atliekamus spektaklius, darželio auklėtinių atliekamus spektaklius, pagal auklėtojos sukurtus scenarijus, suvokia kurie veikėjai dainavo, kas jiems nutiko, dalijasi išpūdžiais, atkreipia dėmesį į veikėjų elgesį, intonaciją, kostiumų įvairovę, bando patys vertinti. Bando patys improvizuoti matytą spektaklį.
	Lavina kūno raumenis, daro įvairius judesius.
Klausydami muzikos geba skirti nuotaikas, emociškai reaguoja į muzikos turinį, geriau įsimena muzikos kūrinius	Muziką, savo emocijas, apibūdina žodžiais.
	Suranda natūralių gamtos ir žmogaus, buities garsų: (rami, audringa jūra, mašinos burzgimas, miško ošimas). Įsiklausyti ir skirti darbo įrankių garsus (plaktuko, pjūklo), įsiklausyti į tylą, į savo vidinę muziką, klausosi įvairių veikėjų ir grupių muzikos, atpažįsta, kas juos atlieka, klausosi pačių vaikų kuriamos muzikos, savo pasigamintais instrumentais. Skiria muzikinės kalbos elementus: dinamiką (garsiai, tyliai), tembro (žemai, aukštai), tempo (lėtai, greitai), nuotaikos (gyva, rami liūdna, linksma), žanrus (polka, valsas, lopšinė), atlikėjus (dainuoja vaikai, moterys, vyrai), kas kuria muziką (liaudis, kompozitoriai), atpažįsta muzikos instrumentus (pianinas, varpeliai, smuikas, barškučiai).
	Klauso draugų pasirodymus darželyje. Bando suprasti, kad muzika galima išreikšti savo jausmus, nuotaiką.
Vokalinius pratimus ir dainas geba dainuoti natūraliu balsu, aiškiai	Intonuoja garsažodžius, skaičiuotes. Bando taisyklingai artikuliuoti.
	Balso galimybes bando panaudoti objektams išreikšti (aukštas ir žemas namas).

ir tiksliai taria žodžius	Dainuoja solo, atlieka vokalinius pratimus, dainuoja etniniais bei klasikiniais motyvais. Jaučia malonumą dainuoti solo bei su grupe. Dainuodamas bando pritari muzikos instrumentais.
	Dainos nuotaiką išreiškia balso intonacija, mimika, pantomima. Pratinasi prie taisyklingos kūno laikysenos ir kvėpavimo. Pratinasi prie koncertinio atlikimo.
Geba ritmiškai ir vidutiniu tempu ir lėtai atlikti judesius su muzika, jaučia malonumą save išreiškiant ritmais	Aptaria gamtos ritminius instrumentus, kokio instrumento garsas, skambesys.
	Išmėgina įvairiausiais ritmo galimybes (popieriaus gabalėliu braukia per medį, žvyrą).
	Ritminius muzikos instrumentus ir kūno judesius panaudoja vaizdavimui (dainelės, rateliai, muzikos sukeltam triukšmui, nakties ryto ramybei, pasakų personažo vaidinimui), atlieka skirtingo tempo ratelius, šokius, savarankiškai keičia rato kryptį, jį didina, mažina, sukasi aplink save, poromis.
	Ritmiškai mojuoja. Groja pratimus su muzikos instrumentais ir buities daiktais (akmenukai, lazdelės, popierius). Išmėgina ritmo pajautimą nekeičiant kūno padėties (siūbuoja, mojuoja, ploja, pritupia), juda erdvėje (eina, bėga, šokinėja, žygiuoja).
Geba groti kai kuriais muzikos instrumentais, ritmiškai pritariant akompanimentui, kuria ritmus pats, bei atkartoja ritminį derinį	Žino ir įvardija muzikos instrumentus, kuriais groja. Improvizuoja ir kuria ritminius pratimus (ploja, trepsi, stuksena), inscenizuoja daineles, ratelius, pasaką su daina.
	Grodami atlieka judesius, lavina klausos pojūčius. Žino begrodamas tempo reikšmę (lėtai, greitai, ramiai, smagiai). Atkartoja ritminius pratimus.

VAIKŲ VERTINIMAS PAGAL PASIEKIMŲ SRITIS

Ugdymo pasiekimų vertinimas – tai nuolatinis informacijos rinkimas ir jos panaudojimas, nustatant vaikų daromą pažangą, koreguojant, tobulinant pedagogo darbo būdus ir metodus. Nuolatinis ir sistemingas vertinimas padeda auklėtojui išvelgti vaiko galimybes, nustatyti problemas ir spragas, diferencijuoti ir individualizuoti ugdymą. Ugdymo pasiekimų vertinimas grindžiamas šiuolaikine mokymosi samprata, amžiaus tarpsnių psichologiniais ypatumais, individualiais vaiko poreikiais, atitinka ugdymo(si) tikslus.

Ugdymo pasiekimų vertinimo tikslas – atsižvelgiant į vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį, vadovaujantis raidos dėsniniais, padėti vaikui išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su suaugusiais ir vaikais, kūrybiškumo, aplinkos ir savo šalies pažinimo, mokėjimo mokytis pradmenis.

Vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo uždaviniai – atsižvelgiant į kiekvieno vaiko unikalumą bei poreikius, užtikrinant saugią, ugdymąsi skatinančią aplinką, dialogišką sąveiką grindžiamą tikslingą ugdymą ir spontanišką vaiko ugdymąsi, pasiekti, kad vaikas:

- ✓ Plėtotų individualias fizines, socialines, pažinimo, kalbos ir bendravimo, kūrybines galias, pažintų ir išreikštų save.
- ✓ Pozityviai bendrautų ir bendradarbiautų su suaugusiais ir vaikais, mokytųsi spręsti kasdienes problemas, atsižvelgti į savo ir kitų ketinimus, veiksmų pasekmes.
- ✓ Aktyviai dalyvautų ir kūrybiškai išreikštų save šeimos, ugdymo įstaigos ir vietos bendruomenės gyvenime.
- ✓ Mokytųsi pažinti ir veikti: žaistų, keltų klausimus, tyrinėti, rinktųsi veiklos būdus ir priemones, samprotautų apie tai, ko išmoko, numatytų tolesnės veiklos žingsnius.

Vaikų pasiekimai – tai ugdymosi procese jų įgyti gebėjimai, žinios, nuostatos, apie kurias sprendžiama iš vaikų veiklos rezultatų (aiškinimo, pasakojimo, kūrybos darbų, elgesio ir kt.).

Vaikų ugdymosi pažanga – tai vaikų pasiekimų ūgtelėjimas per tam tikrą laikotarpį.

Vaikų ugdymosi pasiekimų sritis – tai sritis, kurioje išskirta vertybinė nuostata ir esminis gebėjimas.

Vertybinė nuostata – tai ugdymosi procese įgytas santykį su savimi, su kitais, su aplinka, su ugdymusi išreiškiantis nusiteikimas, polinkis, požiūris.

Esminis gebėjimas – tai nuo gimimo iki šešerių metų kiekvienoje iš ugdymosi pasiekimų sričių įgytas svarbiausias vaiko gebėjimas ką nors daryti, veikti, elgtis.

Pasiekimų žingsnis – tai vaiko pažangą rodantys žinių ir supratimo, gebėjimų ir nuostatų pokyčiai per vienerius metus, atitinkantys vaiko raidos dėsninumus kokybiško ugdymo sąlygomis.

Vertinimas bendradarbiaujant. Auklėtojos planuoja individualius susitikimus su tėvais jiems patogiu laiku ir aptaria vaiko pasiekimus, gebėjimus ir supažindina juos su vertinimo rezultatais pasirašytinai. Taip pat ji vykdo švietėjišką veiklą, išsiaiškina tėvų požiūrį į vaiko pasiekimų vertinimą.

Svarbiausios vaiko ugdymo pasiekimų vertinimo nuostatos:

- Vaikas pripažįstamas kaip savo poreikius, interesus bei patirtį turinti individualybė, gebanti autentiškai mokytis ir kaupti patirtį dialoginėje sąveikoje su pedagogu ir kitais vaikais.

- Kiekvieno vaiko ugdymosi pažangai būdingi tie patys žingsniai, tačiau dėl kiekvieno vaiko gyvenimo patirties ir ugdymosi stiliaus skirtumų to paties amžiaus vaikų pasiekimai gali skirtis.
- Visoms vaiko raidos sritims – sveikatos, socialinei, kalbos, pažinimo, meninei – skiriamas vienodas dėmesys.
- Orientuojamasi į vaiko vertybinių nuostatų, gebėjimų, žinių ir supratimo visuminį ugdymąsi.
- Vaiko pasiekimų ir pažangos refleksija gerina vaiko ugdymosi kokybę.
- Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas sukuria vaikui geriausias ugdymosi galimybes.
- Orientuojamasi į vaiko ugdymosi kokybės tobulinimą.
- Vaikai vertinami pagal 18 pasiekimų sričių:
 1. Kasdieniai gyvenimo įgūdžiai.
 2. Fizinis aktyvumas.
 3. Emocijų suvokimas ir raiška.
 4. Savireguliacija ir savikontrolė.
 5. Savivoka ir savigarba.
 6. Santykiai su suaugusiais.
 7. Santykiai su bendraamžiais.
 8. Sakytinė kalba.
 9. Rašytinė kalba.
 10. Aplinkos pažinimas.
 11. Skaičiavimai ir matavimas.
 12. Meninė raiška.
 13. Estetinis suvokimas.
 14. Iniciatyvumas ir atkaklumas.
 15. Tyrinėjimas.
 16. Problemų sprendimas.
 17. Kūrybiškumas.
 18. Mokėjimas mokytis.
- Vertinant remiamasi Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos išleistomis ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis ir Ikimokyklinio amžiaus vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo aprašu ir kitais įvairiais vertinimo šaltiniais.
- Vertinant atsižvelgiama į vaiko atliktus darbelius, specialistų komentarus, pokalbius su vaiku ir kt.

Vaiko pažangos ir pasiekimų įvertinimo laikotarpis:

- Rugsėjo-spalio mėn.;
- Gegužės mėn.

Vaiko pažangos ir pasiekimų įvertinimo etapai:

1 etapas – pildoma ugdytinio stebėjimo lentelė.

2 etapas – pildoma vaikų grupės ugdytinių pažinimo schema pagal pasiekimų sritis.

Vaiko pažangą ir pasiekimus įvertina:

- Auklėtojas – pildo ugdytinio stebėjimo lentelę (priedas Nr. 1);
- Meninio ugdymo mokytojas, neformaliojo švietimo (šokio) mokytojas – pildo ugdytinio stebėjimo lentelę (priedas Nr. 2).

Vaikų grupės ugdytinių pažinimo schemą pagal pasiekimų sritis pildo:

- Auklėtojas, apskaičiuodamas visų ugdytinių pasiekimų sričių žingsnių aritmetinį vidurkį (priedas Nr. 3);
- Meninio ugdymo mokytojas, neformaliojo švietimo (šokio) mokytojas (priedas Nr. 4).

Mokslo metų eigoje atėjusių naujų vaikų įvertinimas. Mokslo metų eigoje atėjus naujam vaikui į ikimokyklinio ugdymo įstaigą, jis vertinamas pirmo mėnesio jo ugdymosi įstaigoje bėgyje.

Ugdytinio stebėjimo lentelių, vaikų grupių pažinimo schemų archyvavimas ir saugojimas:

- Auklėtojos vaikų grupėse segtuvuose turi atskirai saugoti kiekvieno ugdytinio stebėjimo lenteles ir pažinimo schemas pagal pasiekimų sritis.
- Vaikui išvykus iš lopšelio-darželio, ugdytinių stebėjimo lentelės ir vaikų grupės pažinimo schemas gražinamos įstaigos sekretoriui.

Tėvų informavimas apie vaikų pasiekimus ir pažangą. Tėvai supažindinami pasirašytinai (pasirašo ant ugdytinio stebėjimo lentelės du kartus per metus).

UGDYTINIO STEBĖJIMO LENTELĖ

Vaiko vardas, pavardė, amžius: _____

Mokslo metai, mėnuo: _____

Pasiiekimų sritys	Kokie ženklai rodo? Vaiko veiklos, kalbos, elgsenos pavyzdžiai	Žingsnio Nr.
1. KASDIENIAI GYVENIMO ĮGŪDŽIAI		
2. FIZINIS AKTYVUMAS		
3. EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA		
4. SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ		
5. SAVIVOKA IR SAVIGARBA		
6. SANTYKIAI SU SUAUGUSIAISIAIS		
7. SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS		
8. SAKY TINĖ KALBA		
9. RAŠY TINĖ KALBA		
10. APLINKOS PAŽINIMAS		

11. SKAIČIAVIMAI IR MATAVIMAS		
12. MENINĒ RAIŠKA		
13. ESTETINIS SUVOKIMAS		
14. INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS		
15. TYRINĒJIMAS		
16. PROBLEMŪ SPRENDIMAS		
17. KŪRYBIŠKUMAS		
18. MOKĒJIMAS MOKYTIS		

..... (Auklētājas vārds, pavardē) (parašas)

..... (Tēvo/globējo vārds, pavardē) (parašas)

UGDYTINIO STEBĖJIMO LENTELE

Vaiko vardas, pavardė, amžius: _____

Mokslo metai, mėnuo: _____

Pasiekimų sritis	Kokie ženklai rodo? Vaiko veiklos, kalbos, elgsenos pavyzdžiai	Žingsnio Nr.
12. MENINĖ RAIŠKA (MUZIKA/ŠOKIS)		

.....
(Lentelę užpildžiusio asmens pareigos, vardas, pavardė)

.....
(parašas)

.....
(Tėvo/globėjo vardas, pavardė)

.....
(parašas)

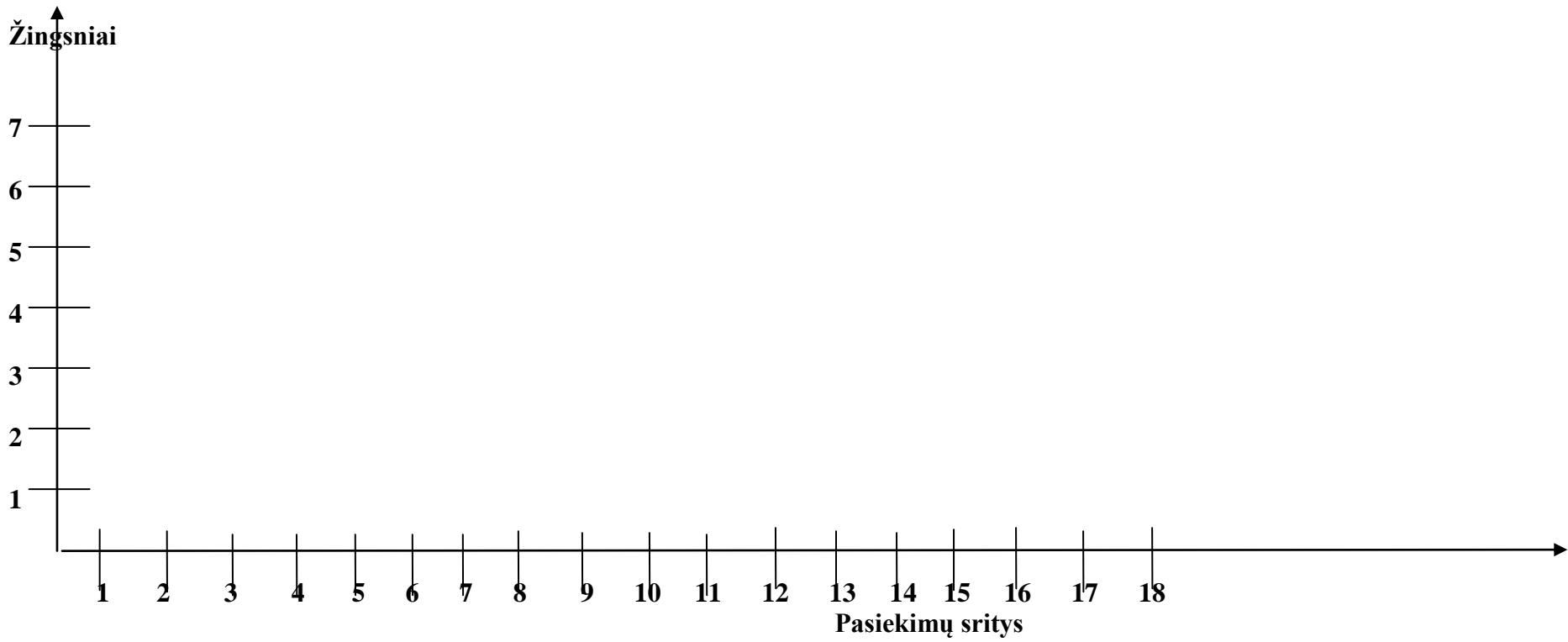
VAIKŲ GRUPĒS PAŽINĪMO SCHEMA

Grupē:

Mokslo metai:

Eil. Nr.	Ugdytinio vardas, pavardē	Amžius (metai)	
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			
11.			

Eil. Nr.	Ugdytinio vardas, pavardē	Amžius (metai)	
12.			
13.			
14.			
15.			
16.			
17.			
18.			
19.			
20.			
21.			
22.			

Rugsėjo-spalio mėn. – raudona spalva; gegužės mėn. – žalia spalva.

PASTABOS.

.....

(Auklėtojos vardas, pavardė)

(parašas)

VAIKŲ GRUPĖS PAŽINIMO SCHEMA

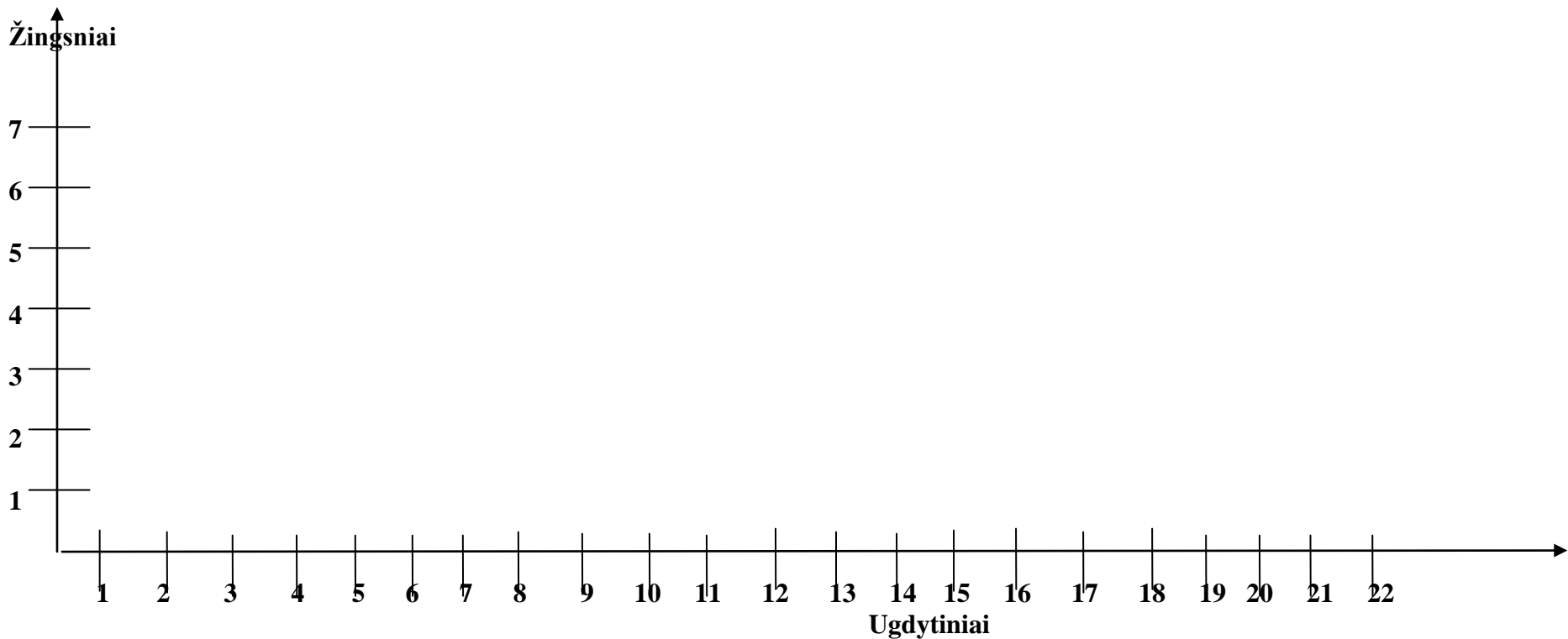
Grupė:

Mokslo metai:

Pasiekimų sritis: Meninė raiška (muzika/šokis)

Eil. Nr.	Ugdytinio vardas, pavardė	Amžius (metai)	
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			
11.			

Eil. Nr.	Ugdytinio vardas, pavardė	Amžius (metai)	
12.			
13.			
14.			
15.			
16.			
17.			
18.			
19.			
20.			
21.			
22.			

Rugsėjo-spalio mėn. – raudona spalva; gegužės mėn. – žalia spalva.

PASTABOS.

.....
 (Lentelę užpildžiusio asmens vardas, pavardė) (parašas)

